

**“2050’YE DOĞRU NÜFUSBİLİM VE YÖNETİM:
EĞİTİM, İŞGÜCÜ, SAĞLIK VE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMLERİNE
YANSIMALAR”**

ÖZET BULGULAR

TÜSİAD ile Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu-UNFPA tarafından ortaklaşa başlatılan proje kapsamında, 2050 yılına doğru nüfusla ilgili gelişmelerin eğitim, işgücü, sağlık ve sosyal güvenlik sistemine yansımalarının ele alındığı raporlar, 5 Kasım 2010 Cuma günü (yarın) İstanbul’da kamuoyuna tanıtıldı.

“2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Eğitim, İşgücü, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Sistemlerine Yansımalar” başlıklı ana raporun özet bulgularını ekte bilginize sunarız:

Türkiye büyük bir demografik değişim geçirmektedir. Bu değişim 21. yüzyılda da devam edecektir. Bütün göstergeler demografik geçiş döneminin hemen hemen sona erdiği ve yeni bir dönemin başlamak üzere olduğunu göstermektedir. Bu durumun toplumsal, ekonomik ve siyasi yaşama etkilerinin olması kaçınılmazdır.

Günümüzde, Türkiye’de, nüfus artış hızı düşerek gelişmiş ülke düzeylerine yaklaşmıştır. 2010’da net yenilenme hızının bire düştüğü tahmin edilmektedir. Bundan sonra nüfus ancak kendini yeniden üreten bir hızla artacak, sabitleşmeye doğru gidecektir. En önemli gelişme nüfusun yaş yapısında yaşanmaktadır. Gençlerin toplam nüfus içindeki payı düşmektedir. Çalışma çağı nüfus (15–64 yaş grubu) veya üretken nüfus olarak adlandırılan grup artmaktadır ve artmaya devam edecektir. Yaşlı (65 ve üzeri yaş grubu) nüfus ise sürekli artmaktadır. Değişmekte olan bu demografik yapı beraberinde bazı fırsatlar getirdiği gibi bazı sorunlar da yaratmaktadır. Bu fırsat ve sorunlar toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamlarda baş göstermektedir. Yönetimde alınacak kararlar bu fırsat ve sorunları dikkate almak zorundadır. Yirmi birinci yüzyılda 50 yıl sonrası için doğru amaç ve hedefler belirlenir, bu hedeflere ulaşmak için uygun yöntemler, doğru politikalarla uygulamaya konulursa; Türkiye 21. yüzyıl içinde gelişmiş bir ülke konumuna ulaşabilir.

Rapor; Türkiye’nin nüfus yapısındaki temel değişimlere tarihsel bir bakış yanında, 21. yüzyılın ortasına kadar olan dönemde bu yapıda ortaya çıkabilecek değişiklikleri vermektedir. Bu amaçla, Türkiye nüfusunun ve nüfus yapısının 2050 yılına kadar projeksiyonu yapılmıştır. Kullanılan yöntemle göre önce ileriye yönelik temel eğilimler belirlenmiş; sonra bunlar kullanılarak projeksiyonlar oluşturulmuştur. Bu projeksiyonlar sonucu 2050’ye yönelik nüfus ve demografik geçiş konularında öngörülerde bulunulmuştur.

Çalışmada Türkiye nüfusunun ve nüfus yapısının 2050 yılına kadar projeksiyonu çeşitli varsayımlar altında gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, cinsiyetler ayrımında beşerli yaş grupları için kitabın sonundaki ekte verilmiştir. Her yaş için projeksiyonlar ise yayına eklenen CD’de verilmektedir.

- Düşük düzeyde yapılan projeksiyonlarda Türkiye’nin 2050 nüfusu 46.762.000 erkek ve 49.647.000 kadın olmak üzere, toplam 96.409.000 kişi olarak tahmin edilmiştir.

- Yüksek düzeyde yapılan projeksiyona göre ise erkek sayısı 52.063.000, kadın sayısı 50.732.000, toplam nüfus ise 102.795.000 kişi olarak bulunmuştur.
- “Orta düzey” olarak nitelendirilen ve raporda yapılan yorumlarda esas alınan projeksiyon modeli ile elde edilen Türkiye nüfusu 49.405.000’i erkek ve 50.388.000’i kadın olmak üzere toplam 99.794.000 olarak tahmin edilmiştir.
- En düşük ve en yüksek projeksiyonlarda ise 2050 yılında kadın nüfusu sırasıyla 48.983.000 ile 52.301.000; erkek nüfusu ise 46.082.000 ile 53.713.000 arasında tahmin edilmiştir. Toplam nüfus tahmini ise 2050 yılında en düşük projeksiyon için 95.065.000, en yüksek projeksiyon da ise 106.015.000 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 6. Nüfus Projeksiyonları, Türkiye, 2000-2050

BİN KİŞİ

YILLAR	EN DÜŞÜK			DÜŞÜK			ORTA			YÜKSEK			EN YÜKSEK		
	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN
2000	67 803	34 346	33 457	67 803	34 346	33 457	67 803	34 346	33 457	67 803	34 346	33 457	67 803	34 346	33 457
2005	72 365	36 518	35 846	72 365	36 518	35 846	72 721	36 725	35 996	73 074	36 934	36 139	73 074	36 934	36 139
2010	76 678	38 551	38 126	76 690	38 558	38 132	77 473	39 012	38 461	78 196	39 444	38 751	78 222	39 457	38 764
2015	80 695	40 415	40 279	80 676	40 405	40 270	81 867	41 104	40 762	82 965	41 768	41 197	83 101	41 837	41 263
2020	84 337	42 067	42 270	84 286	42 041	42 245	85 863	42 978	42 885	87 275	43 885	43 390	87 528	44 014	43 514
2025	87 502	43 448	44 054	87 471	43 432	44 038	89 495	44 641	44 853	91 151	45 809	45 341	91 613	46 045	45 568
2030	90 165	44 548	45 617	90 254	44 593	45 661	92 740	46 112	46 627	94 629	47 563	47 066	95 402	47 957	47 444
2035	92 347	45 384	46 963	92 634	45 529	47 105	95 472	47 358	48 113	97 625	49 107	48 517	98 827	49 722	49 105
2040	93 979	45 932	48 047	94 541	46 216	48 325	97 584	48 332	49 251	100 017	50 387	49 630	101 764	51 281	50 483
2045	94 892	46 163	48 728	95 796	46 621	49 174	98 999	49 003	49 995	101 716	51 362	50 353	104 134	52 600	51 534
2050	95 065	46 082	48 983	96 409	46 762	49 647	99 794	49 405	50 388	102 795	52 063	50 732	106 015	53 713	52 301

Kaynak: 2000 DIE Genel Nüfus Sayımı

2005-2050 HOŞGÖR (2010), Orta Düzey Nüfus Projeksiyonu.

Projeksiyon Nüfusların Yaş ve Cinsiyete Göre Yapısı:

“Orta düzey” olarak nitelendirilen Türkiye’nin 2000–2050 nüfus projeksiyonları ile tahmin edilen nüfusların yaş yapısına göre;

- her iki cinsiyet için de 0–4 yaş nüfusunun 2010’lu yıllardan itibaren sürekli bir düşüş içinde olacağını söylemek mümkündür. 2010 yılından 2050 yılına kadar 0–4 yaş erkek nüfusunda tahmin edilen düşüş %14, kadınlarda ise %15 civarındadır.
- 50 yıl içinde 80 yaş ve üstü nüfusundaki artış, erkeklerde 6,4 kat, kadınlarda ise 6,7 kat olacaktır.
- 0–14 yaş grubundaki erkeklerin 2000 yılında toplam nüfus içindeki oranı %30,4’tür; bu oran kadınlar için %29,2’dir. 2050 yılında tahmin edilen 0–14 yaş grubunun toplam nüfus içindeki oranı erkekler için %18,7 kadınlar için ise %17,6’dır. Görüldüğü gibi 2000–2050 yılları arasında her iki cinsiyette de Türkiye’nin 0–14 yaş grubu nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı düşmektedir.
- 65 yaş ve üstü nüfusuna bakıldığında ise 2000 yılında erkek nüfusun %5,1’i, kadın nüfusun ise %6,3’ü 65 yaş ve üzerindedir. Bu oranların 2050 yılında erkekler için %15,6, kadınlar için ise %19,0 olacağı tahmin edilmektedir. 2000–2050 aralığında genç nüfusun aksine yaşlı nüfusta oransal artış her iki cinsiyet için de üç kattan çoktur. Sayısal artış ise erkeklerde 4,4, kadınlarda ise 4,5 kattır.

Tablo 7. Yaş Gruplarına Göre Türkiye Projeksiyon Nüfusları (Orta Düzey) Erkek,
2000-2050

YAŞ GRUBU	2000	2010	2020	2030	2040	2050
0-4	3 397 930	3 503 182	3 324 064	3 247 174	3 179 758	3 000 388
5-9	3 487 019	3 454 801	3 414 771	3 243 179	3 227 675	3 081 326
10-14	3 571 961	3 365 179	3 478 694	3 307 534	3 234 534	3 170 629
15-19	3 692 566	3 462 745	3 436 237	3 400 535	3 232 480	3 219 643
20-24	3 427 965	3 535 572	3 338 255	3 456 717	3 291 071	3 222 514
25-29	2 977 517	3 642 397	3 425 712	3 407 221	3 377 905	3 216 375
30-34	2 553 302	3 375 742	3 493 495	3 307 150	3 431 464	3 273 212
35-39	2 454 475	2 926 002	3 593 171	3 389 490	3 379 012	3 357 179
40-44	2 084 292	2 495 815	3 315 528	3 443 876	3 269 986	3 402 354
45-49	1 711 382	2 373 115	2 846 556	3 513 045	3 327 868	3 330 744
50-54	1 356 886	1 976 353	2 384 985	3 191 110	3 334 547	3 184 835
55-59	1 016 625	1 570 634	2 199 683	2 665 220	3 317 666	3 168 987
60-64	864 615	1 182 314	1 744 766	2 132 995	2 890 924	3 055 163
65-69	795 171	816 587	1 283 959	1 829 687	2 258 036	2 855 062
70-74	518 059	609 227	855 143	1 292 345	1 617 074	2 242 613
75-79	254 536	452 639	480 515	781 075	1 148 414	1 464 232
80+	182 436	270 307	362 631	504 064	814 389	1 160 042
TOPLAM:	34 346 737	39 012 610	42 978 164	46 112 418	48 332 804	49 405 297

Kaynak: 2000 DIE Genel Nüfus Sayımı
2010-2050 HOŞGÖR (2010), Orta Düzey Nüfus Projeksiyonu.

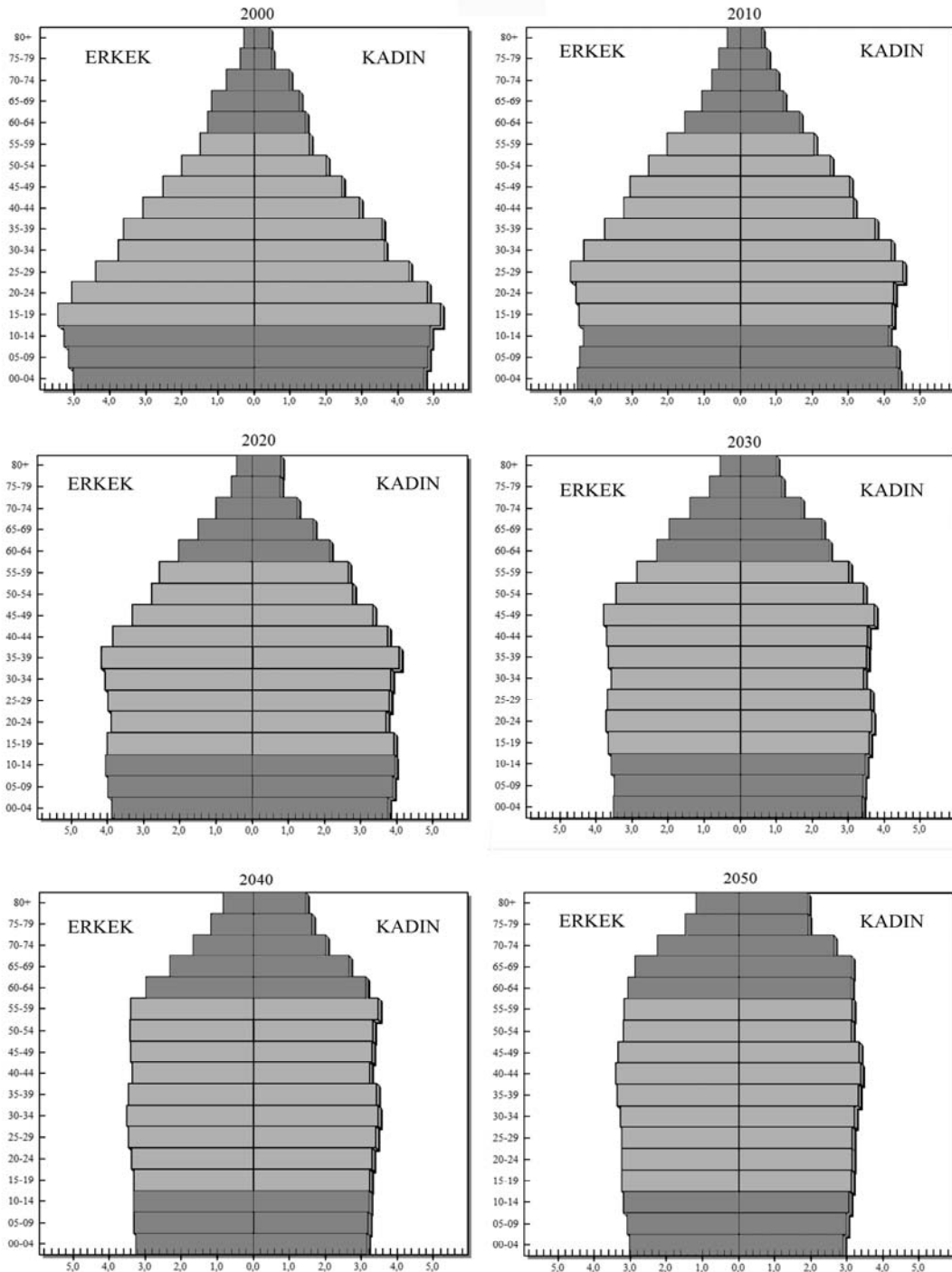
Tablo 8. Yaş Gruplarına Göre Türkiye Projeksiyon Nüfusları (Orta Düzey) Kadın,
2000-2050

YAŞ GRUBU	2000	2010	2020	2030	2040	2050
0-4	3 189 166	3 398 644	3 217 591	3 138 156	3 059 594	2 875 231
5-9	3 271 932	3 368 184	3 318 382	3 145 612	3 117 258	2 961 344
10-14	3 309 072	3 177 894	3 391 069	3 213 438	3 134 752	3 056 278
15-19	3 519 398	3 264 216	3 363 311	3 315 769	3 143 316	3 114 981
20-24	3 264 490	3 298 410	3 171 977	3 388 161	3 210 993	3 132 371
25-29	2 919 771	3 503 246	3 255 389	3 358 980	3 311 986	3 139 731
30-34	2 458 082	3 244 871	3 286 487	3 166 285	3 382 748	3 205 858
35-39	2 401 586	2 896 596	3 486 074	3 246 943	3 351 088	3 304 205
40-44	1 985 869	2 430 483	3 221 392	3 272 544	3 153 890	3 369 502
45-49	1 658 550	2 359 939	2 862 200	3 458 808	3 222 874	3 326 236
50-54	1 361 399	1 930 834	2 381 334	3 174 984	3 226 971	3 110 076
55-59	1 042 506	1 585 667	2 280 996	2 790 079	3 373 924	3 143 709
60-64	965 302	1 266 792	1 825 422	2 278 350	3 041 340	3 090 214
65-69	850 912	923 326	1 437 996	2 105 271	2 580 276	3 118 306
70-74	654 985	778 922	1 060 371	1 568 401	1 960 751	2 617 544
75-79	323 259	578 862	661 487	1 070 718	1 571 285	1 927 585
80+	280 914	454 173	663 580	935 250	1 408 506	1 895 674
TOPLAM:	33 457 193	38 461 059	42 885 057	46 627 747	49 251 552	50 388 844

Kaynak: 2000 DIE Genel Nüfus Sayımı
2010-2050 HOŞGÖR (2010), Orta Düzey Nüfus Projeksiyonu.

Türkiye'nin 2000–2050 aralığındaki nüfus piramitleri incelendiğinde ise 2000 yılında en yüksek orana sahip olan 15–19 yaş grubunun gittikçe yükselerek 2040 yılına kadar en yüksek oransal nüfusa sahip yaş grubu olacağı görülmektedir. Ancak 2050 Türkiye'sinde artık yaklaşık olarak doğan kişi sayısı kadar 65–69 yaş grubunda yaşlı kişinin bulunduğu bir nüfus piramidine ulaşılacağı tahmin edilmektedir. 2010 yılında demografik geçiş sürecinin dördüncü evresinde olduğunu söyleyebildiğimiz Türkiye, 2050 yılında, -çok az da olsa nüfus artışına sahip, ancak nüfusu neredeyse sabit bir ülke olarak- nüfus politikalarını dünya konjonktürüne göre bugünden yönlendirebilecek konumda olacaktır.

Şekil 9. Nüfus Piramitleri (Orta Düzey Projeksiyon), Türkiye, 2000-2050

Kaynak: 2000 DİE Genel Nüfus Sayımı
2010-2050 HOŞGÖR (2010), Orta Düzey Nüfus Projeksiyonu.

Projeksiyonlar Doğrultusunda Bazı Ulusal Nüfus Göstergeleri

2000 yılında 2,53 olan toplam doğurganlık hızının, 2010 yılında 2,12'ye, 2020 yılında 2,02'ye 2030'da 1,95'e, 2040 yılında 1,9'a ve 2050 yılında ise 1,85'e düşeceği tahmin edilmiştir. Brüt yenilenme hızı da 2000 yılında 1,23'den 2020 yılında 0,9'a düşmüştür. Net yenilenme hızı 2000 yılında 1,2 iken 2020 yılında 0,99'a inmiş, daha sonra 2045 yılından itibaren 0,90'da karar kılmıştır. Net yenilenme hızı 1,0'ın altına 2020 yılından itibaren düşecektir. Bu düşüş yavaş da olsa 2050 yılına kadar devam edecektir. Nüfus daha az miktarlarda da olsa artmaya devam etmektedir. Net yenilenme hızındaki düşüşün nedeni toplam doğurganlık hızının düşmesidir. Nüfusun az miktarda da olsa artma nedeni aynı dönemlerde ölüm hızlarında da kaydedilen düşmelerdir.

Tablo 9: Nüfus Göstergeleri, Orta Düzey Projeksiyon, Türkiye, 2000-2050

NÜFUS GÖSTERGELERİ	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Doğurganlık						
Toplam Doğurganlık Hızı	2,53	2,12	2,01	1,95	1,9	1,85
Brüt Yenilenme Hızı	1,23	1,03	0,98	0,95	0,93	0,9
Net Yenilenme Hızı	1,2	1	1	0,9	0,9	0,9
Ortalama İlk Doğum Yaşı	27,63	27,32	27,24	27,23	27,23	27,23
Ölumlülük						
Erkek Doğuştaki Yaşam Ümidi	67,6	69,3	71,1	72,6	74,1	75,6
Kadın Doğuştaki Yaşam Ümidi	74,2	76,5	78,8	80	80	80
Toplam Doğuştaki Yaşam Ümidi	70,8	72,9	74,9	76,3	77,1	77,8
Bebek Ölüm Hızı (Binde)	26,9	20,2	14,4	11	9	7,1
Beş Yaş Altı Ölüm Hızı (Binde)	32	24	16	12	10	8
Sağlıkla İlgili Hızlar						
Kaba Doğum Hızı (Binde)	21,6	18,1	15,2	14	12,8	11,7
Kaba Ölüm Hızı (Binde)	6,15	6,16	6,34	7,33	9	10,61
Doğal Artış Hızı (%) (Yüzde)	1,55	1,19	0,89	0,66	0,38	0,11
Yıllık Nüfus Artış Hızı (%) (Yüzde)	1,5	1,2	0,9	0,7	0,4	0,1
Nüfusun İkiye Katlanma Zamanı (Yıl)	45	58	78	105	183	619
Yıllık Doğumlar Ve Ölüm						
Doğumlar	1.467.026	1.401.046	1.309.374	1.294.360	1.247.493	1.170.936
Ölümler	416.934	477.382	544.608	680.150	877.777	1.059.113
Nüfus						
Toplam Nüfus	67.803.930	77.473.668	85.863.220	92.740.165	97.584.356	99.794.141
Erkek Nüfus	34.346.737	39.012.610	42.978.164	46.112.418	48.332.804	49.405.297
Kadın Nüfus	33.457.193	38.461.058	42.885.056	46.627.747	49.251.551	50.388.844
0-4 Yaş Nüfus Oranı	9,71	8,91	7,62	6,89	6,39	5,89
5-14 Yaş Nüfus Oranı	20,12	17,25	15,84	13,92	13,03	12,29
15-49 Yaş Nüfus Oranı	54,73	55,26	53,69	50,81	47,23	45,71
15-64 Yaş Nüfus Oranı	64,47	67,53	68,61	68,32	66,89	64,5
65+ Yaş Nüfus Oranı	5,69	6,3	7,93	10,88	13,69	17,32
15-49 Yaş Kadın Nüfus Oranı	54,42	54,59	52,81	49,77	46,25	44,84
Cinsiyet Oranı	102,66	101,43	100,22	98,89	98,13	98,05
Medyan Yaş (Ortanca Yaş)	25	28	32	35	38	40

Kaynak: 2000 DİE Nüfus Sayımı
2010-2050 HOŞGÖR (2010), Orta Düzey Nüfus Projeksiyonu.

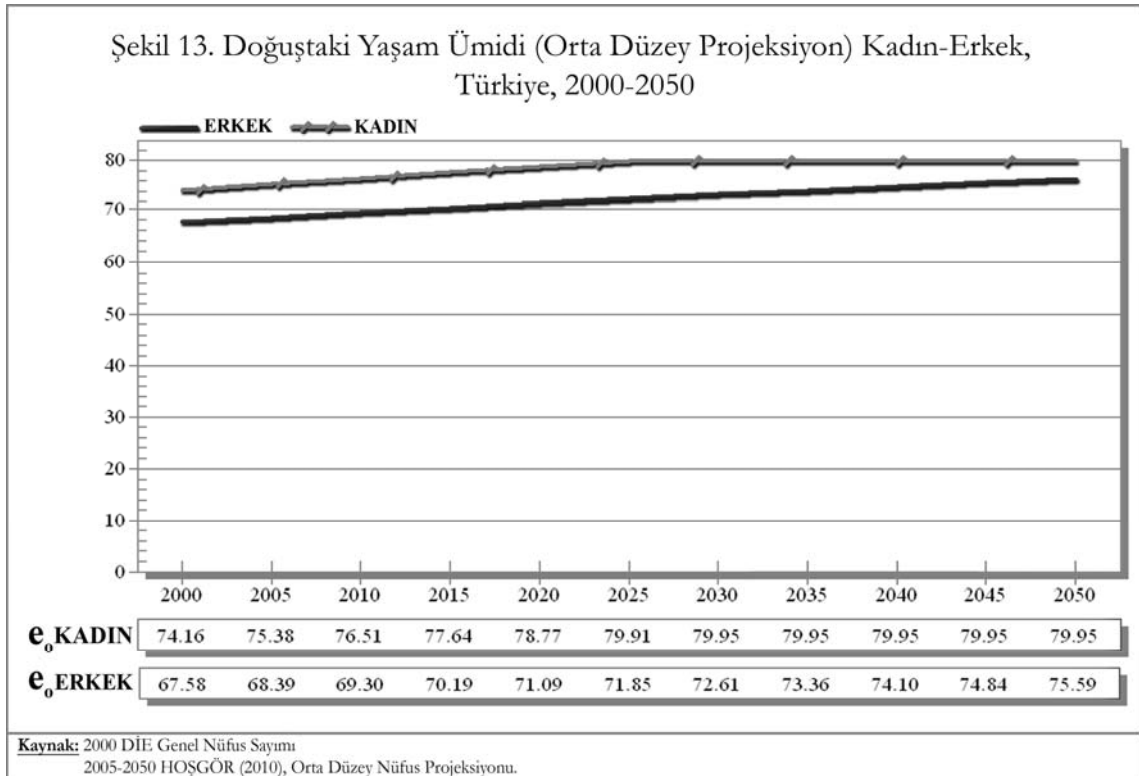
2000–2050 aralığında;

- 0–4 yaş nüfus oranının %9,71’den %5,89’a;
- 5–14 yaş nüfus oranının %20,12’den %12,29’a;
- 15–49 yaş nüfus oranının %54,73’den %45,71’e düşeceği tahmin edilmektedir.

Buna karşılık %5,69 olan 64 yaş üstü nüfus oranının %17,32’ye çıkacağı tahmin edilmektedir.

Çalışma çağındaki nüfus olan 15–64 yaş nüfus oranı ise değişik bir seyir göstermektedir. 2000’te %64,5 olan bu oran 2020’de %68,6 ile en yüksek değerine ulaşacak bu tarihten sonra yavaşça azalarak 2050 yılında %64,5 değerine ulaşacaktır. Bu yaş grubu nüfus ise mutlak artış gösterecek, 2041 yılında 65,3 milyon ile en yüksek değerine ulaşarak bu tarihten sonra azalmaya başlayacaktır. Çalışma çağındaki nüfusun bu biçimde artması “Demografik Fırsat Penceresi” olarak anılmaktadır.

Erkeklerde doğuştaki yaşam ümidinin 2000 yılında 67,58 yıl iken sürekli bir artış göstererek 2050 yılında 75,59’a ulaşacağı tahmin edilmektedir. Kadınlar için 2000 yılında 74,16 yıl olan doğuştaki yaşam ümidinin 2030 yılına kadar artarak 79,95 yıla yükseleceği ve bu tarihten sonra da 2050 yılına kadar sabit kalacağı tahmin edilmiştir. Toplam doğuştaki yaşam beklentisi ise 2000 yılında 70,8 yıldan, 2050 yılında 77,8 yıla yükselmektedir. Bebek ölüm hızı 2000 yılında bin canlı doğumda 26,9 olarak tahmin edilmişken 2050 yılında %0,1’e kadar düşmektedir. Beş yaş altı ölüm hızı da bebek ölüm hızına paralel olarak 2000 yılında %0 32 den, düzenli olarak düşerek 2050 yılında %0 8’e ulaşmaktadır.

Cinsiyet oranı 2000 yılında 102,66 iken, 2050 yılında 98,05’e düşmekte, yani kadın nüfusu erkek nüfusunu aşmaktadır. Nüfusun medyan yaşının 2000 yılında 25 iken 2050 yılında 40 olacağı tahmin edilmektedir. 2050 yılında Türkiye, nüfusun yaşlandığı, ancak nüfusu azalma eğilimine geçmek üzere iken bile ekonomi çarkını döndürebilecek düzeyde çalışma çağında nüfusa sahip bir ülke olacaktır.

Nüfus Yapısındaki Değişimlerin Bazı Sektörlere Yansımaları ve Sonuçları

“2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim” çalışmasının tamamlayıcı bir parçası olarak, işgücü, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında/sektörlerinde birer kitap hazırlanmaktadır. Aşağıdaki bölüm, ilgili başlıklar altında özet bilgi vererek bu kitaplara bir giriş niteliği taşımaktadır. Bu bölümün ayrıntıları işgücü, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik sektör kitaplarında yer alacaktır.

Nüfus yapısındaki Değişimlerin İşgücü Piyasasına Yansımaları

Demografik geçiş sürecinin üçüncü ve dördüncü aşamalarında, nüfus artış hızı yavaşlarken, çalışma çağındaki nüfusun artmaya devam ederek yüksek değerlere ulaşması “Demografik Fırsat Penceresi” veya “Demografik Armağan” olarak anılmaktadır. Çalışma çağındaki nüfusun yüksek değerlere ulaşması ülkelerin tarihlerinde bir kez oluşan bir durum olarak üretimi artırabilmek için bir fırsattır. Doğu Asya ülkeleri, 1970’li yıllarda bu fırsattan yararlanarak üretimlerini artırmışlar ve hızlı büyüme dönemi yaşamışlardır.

Türkiye’de önümüzdeki yıllarda nüfusun yaş yapısında önemli değişiklikler beklenmektedir. Özellikle, çalışma çağındaki nüfusunu oluşturan 15–64 yaş grubu nüfusu yıllar içerisinde artmaya devam edecek, 2041 yılında 65,3 milyon ile en yüksek değerine ulaşacaktır. Bu tarihten sonra azalmaya başlayacak ve böylece Demografik Fırsat Penceresi ortadan kalkacaktır. Bu yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki payı ise 2020 yılında yüzde 68,6 ile en yüksek değerini aldıktan sonra azalmaya başlayacaktır fakat mutlak nüfus 2041 yılına kadar artmaya devam edecektir.

Nüfusun yaş yapısında beklenen bu değişiklikler, Türkiye’ye önemli fırsatlar sunduğu kadar yöneticilere de bazı önemli görevler yüklemektedir. Ülkelerin tarihlerinde sadece bir kez karşılaşılabilen Demografik Fırsat Penceresi’nden nasıl yararlanılabilir? Çalışma çağı nüfus artarken, istihdam fırsatlarının gelişmesi ile bu nüfusun istihdamı mümkün olacaktır. Eğer gerekli istihdam imkânları yaratılamaz, işgücüne olan talep, çalışma çağındaki nüfustan az olursa işsizlik ortaya çıkacaktır. Ayrıca, çalışma çağındaki nüfusun eğitimi ve sağlığı önem kazanacaktır. Bu yaş grubunun eğitim düzeyi ve becerileri artırılabilirdiği takdirde istihdam edilebilirlikleri de artacaktır. Günümüzde çok düşük olan kadınların işgücüne katılma oranlarının ve istihdam oranlarının artması beklenir ve bu arzu edilen bir durumdur: Bir taraftan azalan doğurganlık kadınların işgücü piyasasına yönelmelerini kolaylaştıracaktır, diğer taraftan eğitim düzeylerinin yükselmesi kadınların işgücüne katılımını artıracaktır. İşgücü talebinin yaratılabileceği bir ortam geliştirmek için işgücü piyasasında gerekli düzenlemelerin yapılması gerekecektir. Bunların yanında makroekonomik istikrarın sağlandığı kuvvetli ekonomik büyüme, üretkenlik artışı ve yatırımlar istihdamın artmasını sağlayacak temel unsurlardır.

Nüfus Yapısındaki Değişimlerin Eğitim Sektörüne Yansımaları

Okul çağı nüfusu (3–22 yaş) ilk on yıl içinde hafif bir yükselme eğilimi içinde olsa da, 2020’den sonra sürekli azalacak, 2050 yılında iki milyonun üzerinde bir sayısal azalma ortaya çıkacak ve okul çağı nüfusunun toplam nüfus içindeki payı %35’den %25’e düşecektir.

Zaman zaman durgunluk dönemleri olsa da, okul öncesi eğitim çağı nüfusu 2010’dan itibaren sürekli azalma eğiliminde olacak ve tüm eğitim kademeleri arasında en hızlı düşüşler okul öncesi eğitim çağı nüfusunda ortaya çıkacaktır. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim çağı nüfuslarında belirli periyotlarda dalgalanmalar beklenmekle birlikte 2010–2050 yılları arasında, hem sayısal olarak bir azalma yaşanacak hem de toplam nüfus içindeki payları düşecektir.

Okul çağı nüfusunun cinsiyet oranı hafif bir düşüşle önce 105’den 103’e gerileyecek, ilerleyen yıllarda yeniden 104’e yükselecektir.

Okul çağı nüfusunda beklenen bu demografik dönüşüm ve eğilimler dikkate alındığında Türkiye, 2010–2050 yılları arasında eğitim sektörü bakımından bugüne kadarki demografik yapı ve dönüşüm açısından en avantajlı dönemi yaşayacaktır. Bir başka deyişle Türkiye, özellikle okul öncesi eğitimdeki atılıma nüfusun sağladığı azalma avantajıyla girecektir. Bu avantajlı dönem, tüm eğitim kademelerinde; kaliteli eğitime erişimin yaygınlaşması, eğitim sisteminin modernizasyonu, daha etkili işlemesi, eğitimin niteliğini geliştirme ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması konularında önemli fırsatlar sunabilir. Ayrıca, eğitime katılım ve eğitimin niteliği boyutlarında, Türkiye ile gelişmiş ülkeler arasındaki açıkların önemli ölçüde kapanması söz konusu olabilir. Demografik dönüşümün ortaya çıkardığı fırsatlardan yararlanarak yüksek bir refah düzeyine ulaşabilmek, bunu sürdürebilir kılmak ve küresel düzeyde çeşitli alanlarda rekabet edebilmek, ancak eğitimin öncelikli yatırım alanı haline getirilmesiyle mümkün olabilecektir. Mevcut insan yetiştirme düzenindeki yetersizliklerin giderilmesine yönelik adımların yeterince hızlı bir biçimde atılmaması ve ortaya çıkacak maliyetlerden kaçınılması, uzun dönemde topluma daha yüksek maliyetler biçiminde geri dönecektir.

Nüfus Yapısındaki Değişimlerin Sağlık Sektörüne Yansımaları

2000-2050 yılları arasında her iki cinsiyette de, Türkiye’nin 0 - 14 yaş grubu ve 15 - 59 yaş grubu nüfusunun toplam nüfus içindeki payları düşmektedir. Buna karşılık, 65+ yaş nüfusunun payı, 2000 yılında %5.69 iken, bu oranın 2050 yılında %17.32 olacağı tahmin edilmektedir. 2000 - 2050 döneminde genç nüfusun aksine yaşlı nüfusta oransal artış her iki cinsiyet için de üç kattan fazladır.

Sadece bu bulgular bile Türkiye’de, ileriye yönelik sağlık sektöründe hizmet programlarının planlanmasında yol gösterici olmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de bugüne kadar ağırlık ve öncelik verilen anne ve çocuk sağlığı sorunlarının bu grubun sağlık düzeyindeki iyileşmeler ve toplam nüfus içindeki paylarının giderek azalması nedeni ile sağlık hizmet politikalarında değişiklik yapılarak, toplam nüfus içindeki payı giderek artan ileri yaş grubunun dikkate alınması gerekmektedir. İleri yaş gruplarında beklenen bulaşıcı olmayan (dejeneratif, kardiyovasküler, kronik hastalıklar, diyabet, malign hastalıklar vb.) hastalıkların ve yine yaşlı grubun evde bakımı gibi sağlık sorunlarının, yıllara göre yaşlı grubun nüfus büyüklüğüne uygun hesaplanması ve özellikle “koruyucu sağlık hizmetlerinin yanı sıra sağlığın geliştirilmesi, erken tanı, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin” planlanması yapılmalıdır.

Yine yapılan nüfus projeksiyonlarına göre, Türkiye’de daha uzun bir süre genç nüfusun toplam nüfus içindeki payı önemini koruyacaktır. Bunun anlamı; bu yaş grubunun gereksinimi olan sağlık eğitimi, sağlığın geliştirilmesi ve aile planlaması dahil üreme sağlığı hizmetlerinin de koruyucu önlemlere ağırlık verilerek sürdürülmesi gerekeceğidir. Kuşkusuz, bütün bu planlamalarda gerek duyulan uygun nitelikli insangücü dahil, sağlık altyapısı, uygulanması gereken hizmet yaklaşımları ve programları, bütün bunların gerçekleştirilebilmesi için ihtiyaç duyulan sağlık bütçesinin de nüfusbilim verilerine dayalı objektif olarak planlaması gerekmektedir.

Nüfus Yapısındaki Değişimlerin Sosyal Güvenlik Sektörüne Yansımaları

“Türkiye’de Nüfusbilim ve Yönetim” başlıklı ana rapor, 2050 yılına yönelik projeksiyonlarında Türk sosyal güvenlik sisteminin işleyişini etkileyecek sonuçlar ortaya koymuştur. Buna göre; Türkiye, nüfus artış hızındaki düşmenin geri dönüşü olmayan bir

eğilime dönüştüğü, genç bağımlılık oranının azaldığı ve nüfusun durağanlaşarak yaşlanmaya başladığı bir ülke haline gelmiştir. 2000 yılında % 5,7 olan 65 yaş üstü nüfus payı 2050 yılında % 17,3 olacaktır. 2000 yılında 70,8 yıl olan ortalama yaşam ümidi 2050 yılında 77,8'e yükselecektir. Nüfusun 2010 yılında 28 olan ortalama yaşı ise 2050 yılında 40'a yükselecek ve yaşlı nüfus niteliği belirginleşecektir.

Bunların anlamı, 5510 sayılı Kanun ile getirilen emeklilik yaşı ile ilgili düzenlemelerin yapılmaması durumunda, sosyal güvenlik sisteminin daha fazla sayıda emekliye daha uzun sürelerle aylık ödemek zorunda kalacağı ve yükselen bu finansman ihtiyacını karşılamak üzere toplanacak primleri ödeme yaşında olan kesimlerin nüfus payının azalacağıdır. Benzer biçimde, nüfus yaşlanmasına bağlı olarak sosyal güvenlik kapsamında finanse edilmesi gereken sağlık harcamaları artarken, bu harcamaların finansmanına ödeyecekleri primler yoluyla katkıda bulunma yaşında olan kesimlerin nüfus payı azalmaktadır.

Demografik yapıdaki değişimin sosyal güvenlik sistemi üzerindeki nihai etkilerinin tespiti, ana raporda sunulan temel göstergeler yanında işgücü piyasaları ile ilgili verileri de göz önüne almayı gerekli kılmaktaysa da Türkiye'nin önünde olan bu değişim sürecinin sosyal güvenlik sisteminin finansal dengelerini bozucu yönde bir baskı yaratacağı açıktır. 4447 sayılı Kanunla gerçekleştirilen kademeli emeklilik yaşı artışı düzenlemesi ve 5510 sayılı Kanunun 2037 yılından itibaren emeklilik yaşını tekrar yükselten düzenlemeleri, yaklaşan bu baskıyı karşılamak üzere atılan önemli adımlar olmuştur. Ancak sosyal sigorta kurumlarının finansman açıklarının halen artmaya devam ettiği ve milli gelir içinde arzu edilenden daha yüksek paylara ulaştığı bir gerçektir. Bu noktada, sosyal güvenlik sisteminin iyileştirilmesine yönelik emeklilik yaşı düzenlemelerinin; işgücüne katılım oranının yükseltilmesi, işsizlik oranının uzun dönemde % 6–8 oranına çekilmesine yardım edecek önlemlerin aktif istihdam politikaları ve eğitim reformu dahil alınması, kayıt dışı çalışma ile güçlü biçimde mücadele etmek üzere gereken, vergi reformu da dahil, önlemlerin alınması, prime esas kazanç sınırlarının belirlenmesi ve prim oranlarının yeniden düzenlenmesi, aylık bağlama ve hesaplama şartlarının yeniden belirlenmesi gibi düzenlemelerle tamamlanması gerekmektedir.

Genel Değerlendirme

Türkiye'de nüfusbilimden yararlanma sınırlı düzeyde, temelde makro ekonomik planlamada gözlenmektedir. Kalkınma planlarında sektörel izlemler ve hedefler bağlamında bazı nüfusbilim göstergelerinin yer aldığı bilinmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası anlaşma ve sözleşmelerin takibi için de nüfusbilim göstergelerinden yararlanılmaktadır. Ancak bunun ötesinde kısa ve orta vadeli sektörel hizmet planlamalarında, yatırımlarda, genel ve bölgesel nüfusbilim verilerine gerektiği kadar başvurulduğundan söz etmek güçtür. Nüfusbilim ile planlamanın ilişkisi, günümüze dek daha çok, nüfus büyüklüğüne yönelik plan ve müdahalelerle sınırlı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Nüfusbilim verilerinin kullanılarak hizmet sunumunun nüfus yapısına göre planlanmasına önem verilmesiyle, planlamada insan hakları temelli yaklaşımın yerleşmesi mümkün olacaktır.

2050 yılına doğru durağanlaşan ve yaklaşık 100 milyon civarında olacak Türkiye nüfusu, kalkınma hamleleri ve iyi ekonomi yönetimi sonucunda yaşam kalitesi her geçen gün daha yükselen bir nüfus olmalıdır. Türkiye 2050 yılına kadar olan demografik gelişimini dikkate alarak, Avrupa Birliği ile paralel konumda fırsatları da değerlendirebilecek şekilde, bir nüfus planını gerekçeleri ile beraber ortaya koymalı ve kendi Beyaz ve Yeşil kitaplarını (White Paper, Green Paper) gönüllü toplum kuruluşları ile işbirliği içinde hazırlamalıdır. Sonuç olarak 2050 yılı Türkiye'sinin sağlıklı, eğitilmiş, işgücü piyasasındaki sorunları çözmüş, çocuk ve yaşlı nüfusuna gerekli hizmetleri verebilen bir ülke olması mümkündür. Bunun için bugünden başlayarak planlar yapılmalı ve planlara yönelik uygulamalar yöneticiler tarafından titizlikle hayata geçirilerek takip edilmelidir.